

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

{ الحمد والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه ومن والاه. }

أما بعد:

پرسیار و وه لام
له سهر ناسینی خیر القرون

پرسیار:

خير القرون كيڼ؟

له وه لاما ده ليين بزائن ره حمه تي الله برژي به سهرتان:

خير القرون: مه به ست لي ته و سئ سده ديه يه كه مينه يه كه (صه حابه و تابعي و تابعي تابعين) ده گريته وه كه له گه ل وه حي (قورئان و سوننه ت) ژياون كه به چنه ها شيوه باس كراون له قورئان و سوننه ت.

الله تعالى ته فهرمويت:

{فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ} [البقرة 137]

الله جل جلاله ته فهرمويت: ته گهر ئيمانين هينا به وينه ي ته وه ي ئيوه ئيماننان هينا وه (واته وهك صحابه) ته وه ته وانه له سهر حه قن و ريمنوني كراون وه ته گهر پشتيان هه لكرد ته وانه ته نها له جياوازي و ناكوئين له گه لت الله به سيانه كه بيسهر و زانايه.

يا له ثايه تيكي تردا:

{والسابقون الأولون من المهاجرين والأنصار والذين اتبعوهم بإحسان رضي الله عنهم ورضوا عنه وأعد لهم جنات تجري تحتها الأنهار خالدين فيها أبداً ذلك الفوز العظيم}

[التوبة 100]

الله جل جلاله ته فهرمويت: وه ته وانه ي پيشكه وتوون (يه كه مينن) (له ئيمان هينان و جهنگان له پيناو الله) له كوچبه ران و پشتيوانان وه ته وانه ي شوينيان كه وتوون له چاكه دا الله ليين رازي بووه و ته وانيش به پاداشتي الله رازي بوون وه باخاتيكي بو ناماده كرده وون كه رووباري به ژيردا ته رواه به هه ميشه يي تييدا ته ميننه وه وه ته وه ش برده وه ي گه وره يه.

له فهرموودهش هاتوه که چاکترین به شایه تی پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم رسول الله ﷺ ده فهرموویت:

خیرترینی ئەم ئومەتە قەرنبه که ی منه (هاوه لآنم)، دواتر ئەوانه ی دوا ی ئەوان، دواتر ئەوانه ی دوا ی ئەوان، إمام عمران (رحمه الله) ده فهرموویت: نازانم دوا ی قەرنبی هاوه لآن دوو قەرنبی گووت یاخود سی.^۱

پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم ئە فهرموویت :

« باشتیرینتان ئەم سه ده ی منه پاشان ئەوه ی دوا ی ئەو که دیت پاشان ئەوه ی دوا ی ئەو که دیت »^۲

« بروانه باسی چاک ی ئەو سی سه ده ی کردوو به ره های واته له هه موو شتی کدا چاکترین له ئیمان هینان له زانست و ته قوا و هه موو شتیکی تر »

له ابن عمره وه له وته ی الله تعالی:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ} ئە ی برواداران ترسی الله تان هه بیّت و له گه ل راستگو یان بن فهرمووی : له گه ل محم دوها وه لآنی.^۳

(مقاتل بن سلیمان) ده باره ی ئەم ئایه ته (وَأَجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا) (الفرقان: ۷۴)

ده ئی:

وامان لی بکه یت شوینکه وته ی سه له فی صالحممان بین، بو ئەوه ی ئەوانه ی دوا ی خوشمان بین به شوینکه وته ی ئیمه.^۴

^۱ { صحيح البخاري (۳۶۵۰) }.

^۲ { رواه البخاري في صحيح ۲۶۵۱ و مسلم ۲۵۳۵ }.

^۳ { | السنة حرب الكرمانی ص | ۲۵۱ }.

پرسیار

هاوه‌لان کيڼ به کي ده‌لڼ هاوه‌ل؟

له‌وه‌لامدا ده‌لڼين بزائن په‌حمه‌تي الله برژي به‌سه‌رتان:

صه‌حابه (هاوه‌ل) به‌و که‌سه ده‌گوتري که‌وا پيغه‌مبه‌ر صلى الله عليه وسلم ي بينيوه ،
ئينجا ئيماني پي هيناوه.

هه‌ريه‌ک بيني و برواي پينه‌هيناي پي نالڼ سه‌حابه.

پرسیار

تابعين کيڼ ؟ به کي ده‌لڼ تابعي ؟

له‌وه‌لامدا ده‌لڼين بزائن په‌حمه‌تي الله برژي به‌سه‌رتان:

تابعين به‌وانه ده‌گوتري پيغه‌مبه‌ريان نه‌بينيوه ته‌نھا هاوه‌لانيان بينيوه.

ئه‌و که‌سه‌ي له‌سه‌رده‌ي پيغه‌مبه‌ري و پي نه‌گه‌يشتي و برواي پيهيناي پي ده‌لڼ:

(تابعي مخضرم)

مسروق بن الأجدع له ٦٣ وهفاتي کردوه و مخضرم

کعب بن ماتع الاحبار ، له ٣٢ وهفاتي کردووه مخضرم

علقمة بن قيس النخعي له ٦١ وهفاتي کردووه مخضرم

٤ { | موسوعة التفسير المأثور: | ١٦ ص ٢١٠ }.

تابعی گه وره وه کو:

سعید بن المسیب ، محمد بن سیرین ، حسن البصري

تابعی بچووک وه کو:

قتادة بن دعامة ، سليمان بن مهران (الأعمش) ، ابن شهاب الزهري

پرسیار

مه به ست چیه له اتباع التابعین ؟

له وه لامدا ده لئین بزائن ره حمه تی الله برژی به سهرتان:
ئه وانهن کهوا هاوه لانیان نه بینیه ، ته نها تابعینیان بینیه.

گه وره ئه تبعی تابعین کین ؟

پیشهوا ئه وزاعی شامی له سالی ۸۸ له دایک بووه
مالیکی کوری ئه نه س له سالی ۹۳ له دایک بووه
سوفیانی کوری سه عیدی سه وری له سالی ۹۷ له دایک بووه
ئه مانه پییان ده لئین گه وره ئه تبعی تابعین.

(صغاري اتباع التابعین) وه کو:

سفيان بن عيينة.

يحيى بن سعيد القطان.

عبدالرحمن بن مهدي

چوار خه لیفه که کین ؟

له وه لامدا ده لیین بزنان ره حمه تی الله برژی به سهرتان:

یه که میان : أبو بکر صدیق [رَضِيَ اللهُ عَنْهُ]:

ناوی: عبداللهی کوری ابی قحافه یه، له سالی ۵۱ ی پیش کچی له دایک بووه، یه که موسو لمانی پیاو بووه، یه که خه لیفه ی ئوومه ت بووه، هاوړی ساتی کچ بووه له گه ل پیغه مبه ر [ﷺ]، خه لافه تی ۲ سال و ۳ مانگ و نیو بوو، له سالی ۱۳ هـ، وه فاتی کردوه که ته مه نی ۶۶ سال بوو.

دووه میان : عمر بن الخطاب [رَضِيَ اللهُ عَنْهُ]:

ناوی: عومه ری کوری خه طابی کوری نه فیلی قوره یشی عه دهویه، دووه م خه لیفه ی ئوومه ت بووه، له جاهیلیه ت له پانه وانان و گه وره ی قوره یش بوو، ئه بو لؤلوه ی مه جوسی شه هیدی کرد وه فاتی کرد له کو تای سالی ۲۳ ک، ته مه نی ۶۳ سال بوو.

سییه میان : عثمان بن عفان [رَضِيَ اللهُ عَنْهُ]:

ناوی: عو ثمانی کوری عه فانی کوری ابی العاص کوری ئوومهویه، قوره یشی بووه و سییه م خه لیفه ی ئیمانداران بووه، له ۴۷ ی پیش کچی له مه که له دایک بووه، به (ذی النورین) ناسرابوو چونکه دوو کچی پیغه مبه ری [ﷺ] خواستبوو ئه وانیش (رقیه ئیجا أم کلثوم). وه فاتی کرد له کو تای سالی ۳۵ ک، که ته مه نی ۸۲ سال بوو.

چواره میان : علی بن ابی طالب [رَضِيَ اللهُ عَنْهُ]:

ناوی: علی کوری ئه بو طالبی کوری عبدالمطالبی کوری هاشمی قوره یشیه، ئاموزای پیغه مبه ر [ﷺ] و زاوای بووه، چواره م خه لیفه ی موسو لمانان بووه، له سالی ۲۳ ی پیش کچی له دایک بووه، له لاین عبدالرحمن بن ملجم شه هید کرا. وه فاتی کرد له مانگی ره مه زانی سالی ۴۰ کچی، ته مه نی نزیکه ی ۶۰ سال ده بوو.

پرسیار

ټه هلی (شوری) راوړې پیکردن کیږ ؟

له وه لاما ده لېین بزائن ره حمه تي الله برړي به سهرتان:

ټه هلی راوړې پیکردن بریټی بوو له چه ند گه وره هاوه لیکي به ریز و خاوه ن فزل که هه موویان بو خیل افه ت ده بوون ، هه ندی ده لېن پینجن و هه ندیکیش ده لېن شهش ټه وانیش:

هه ندی ئیمای عوسمان داده نین وه هه ندیکیش ئیمای عه لی ئیمای ټه حمه د له دواي سی خه لیفه که ئینجا ئیمای عه لی دیني له ریزی ټه هلی راوړې پیکردن.

یه که میان: الزیر بن العوام [رَضِيَ اللهُ عَنْهُ]:

ناوی: ابو عبدالله ی زوبه یری کوری عه وواي ټه سه دی قوره یشیه، له سالی ۲۸ پيش کوچی له دایک بووه، کاتیک موسولمان بوه ته مه نی ۱۲ سالان بووه، له جهنگی (الجمال) شه هیده کړیتن.

له سالی ۳۶ ک وه فاتی کردووه، که ته مه نی ۶۴ سال بوو.

دووه میان: عبدالرحمن بن عوف [رَضِيَ اللهُ عَنْهُ]:

ناوی: ابو محمدی عبدالرحمن کوری عوفی کوری حارثی قوره یشیه، له گه وره هاوه لان بووه، به ژداری هه موو جهنگه کانی کردووه، یه کیک بووه له هه شته م که سی سهرتای ئیسلام.

له سالی ۳۲ ک وه فاتی کردووه، ته مه نی ۷۵ سال بووه.

سییه میان: سعد بن أبي وقاص القرشي [رَضِيَ اللهُ عَنْهُ]:

چوارهميان طلحة بن عبیدالله [رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ]:

ناوی: ابو محمدی طلحه ی کوری عبیدالله کوری عثمانی تمیمی قورہیشی بووہ،
یہ کیک بوو له و ۱۲ هاوہ له ی که زوو موسوئمان بوو، سالی ۲۸ پیش کوچی له دایک
بووہ، له جهنگی (الجمال) شهید ده کری.
له سالی ۳۶ ک وهفاتی کردووہ، که تهمه نی ۶۴ سال بوو.

پرسیار

ئهو هاوہ لانه کین پیغه مبه ر فہرموویہ تی قورئانیان لی وهر بگرن ؟

له وه لامدا ده لیین بزائن رهمه تی الله برژی به سهرتان:

رسول الله [ﷺ] فہرموویہ تی:

«خُذُوا الْقُرْآنَ مِنْ أَرْبَعَةٍ ، مِنْ ابْنِ مَسْعُودٍ وَأَبِي بَنْ كَعْبٍ ، وَمَعَاذِ بْنِ جَبَلٍ ، وَسَالِمٍ مَوْلَى
أَبِي حَذِيفَةَ .»

یہ که میان : عبدالله بن مسعود [رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ]:

له سالی ۳۲ ک وهفاتی کردووہ، یہ کیکه له چوار قورئان خوینه که ی ئوومه ت، له
زانا کانی نیو سه حابه یه، یہ کیک بوو له خزمه ت کار و نزیکه کانی پیغه مبه ر [ﷺ]
سالانیکی زور له گه لی بوو، سه حابه یه کی پر عیلم بوو.

دووهمیان : سالم موی ابی حذیفه [رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ]:

له سالی ۱۲ ه وهفاتی کردووہ.

سَيِّهَمِيَان : أَبِي بَن كَعْب [رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ]:

له سالي ١٩ ك وفاتي كردوو، ودهه شلین ٢٢ ك وفاتي كردوو.

ناوی: ئوبه یه ی کوری که عی کوری قه یسی کوری عوبه یده ی کوری زه یده،
یه کیک بووه له قورپائه کانی ئوممه ت که پیغه مبه ر [ﷺ] فه رمانی کردوو قورئانی
لیوه ربگرین.

چواره میان : معاذ بن الجبل [رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ]:

له سالي ١٨ ك وفاتي كردوو ووه و ته مه نی ٣٣ سال بووه.

پرسیار

مه به ست چیه له (وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ) ؟

له وه لامدا ده ئیین بزانی ره حمه تی الله برژی به سه رتان:

مه به ست له وه هاوه لانه ن که وه له سه ره تای ئیسلام ئیمانیا ن هینا

وه کو دایکی ئیمانداران خه دیجه و پیشه وه ئه بوبه کر و پیشه وه بیلال و پیشه وه ابن مسعود
و پیشه وه علی و کومه ئیکی تر هه ندیک ده ئین ژماره یان په نجا که س ده بی و هه ندی ده ئین
زیاتر.

پرسیار

کام هاوه ل وای کرد ئه بو به کر قورئان کوبکاته وه ؟

له وه لامدا ده ئیین بزانی ره حمه تی الله برژی به سه رتان:

ئەو ھاوئەلە پېشەوای بەرپۆز و خەلیفەى ئیمانداران (عومەرى کورپى خەتتاب) بوو ،
ئەو ھاوئەلەى داوايان لىي کرد (زەیدى کورپى ثابت) بوو.

زید بن الثابت الفرضى [رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ]:

لەسالى ٤٥ك وهفاتی کردوو.

ابو خارجهى زەیدى کورپى ثابتى کورپى ضەحاکى ئەنصارى خەسرەجیە، نوسەرى
وہى بوو، کە باوکى دەکوژرى ئەو تەمەنى ٦ سالان بوو، کاتیک کۆچ
دەکات لەگەل پېغەمبەر [ﷺ] تەمەنى ١١ سالان بوو، کاتیک وهفاتی کرد ابو هريرة
[رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ] فەرمووی: "ئەمرو حەبرى ئوومەت وهفاتی کرد، بەلکو "اللہ تَعَالَى"
ابن عباس بکاتە شوین گرهوہى.

پرسیار

پێویستە شوین چ مەنەه جیک بکەوین؟

لەوئەلامدا دەلێین بزانی رەحمەتى اللہ برێى بەسەرتان:

پێویستە شوینکەوتەى ئەوانە بین کە اللہ و پېغەمبەرى خوا ﷺ لێیان رازى بوو وە
وەسفى کردن و اللہ تعالاش لە قورئاندا وەسفى کردوونە و لێیان رازى بوو بەهەشتى بۆ
ئامادەکردوون.

اللہ عز وجل فەرموویەتى :

| وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُتَجَرِّبِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ |
(التوبة : ١٠٠)

واتە: (وہ پېشەنگە یە کەمە کان لە کوچه ران و پشتیوانان ئەوانەش زۆر بە چاکى پەیرەوى
ئەوانیان کردوو و شوینیان کەوتوون اللہ لێیان رازیە ئەوانیش لە اللہ رازین،

بههشتانیکی بو ئاماده کردوون رووباره کان دین و ده چن به ژیریاندا تئیدا ده میننه وه بی برانه وه ئه وهیه گه یشتن به ئامانجی گه وره).

مه نهه جی سه له ف و اتا خیر القرون شوینکه وتنی حه رف به حه رفی عه قیده و ئینجا فیه و ئه خلاق و ئه ده ب و زوهد و وه ره عیان چه ند له وان نزیک بین له رسول الله ﷺ نزیکترین وه چه ند له رسول الله ﷺ نزیکترین بین له سه ر راسترین ریگه یین که صراط المستقیمه و الله تعالی لی رازیه ..

بو ئه وه ی سه ر لیشیوا و نه بین و دوور بین له بیدعه و داهینراوه کان و شله وه ی و راو بو چوونی ئه م و ئه و و رای لاوازی خو مان شوینکه وته ی خیر القرون بین به مه نهه جی ئه وان دینداری بکه یین.

وه ک رسول الله صل الله علیه وسلم ده فه رمو یت:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا:

لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أُمَّتِي مَا أَتَى عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ: تَفَرَّقَ بَنُو إِسْرَائِيلَ عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ، تَزِيدُ عَلَيْهِمْ، كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً، فَقَالُوا: مَنْ هَذِهِ الْمِلَّةُ الْوَاحِدَةُ؟ قَالَ: مَا أَنَا عَلَيْهَا وَأَصْحَابِي.^٥

بو یه تا له جه ماعه ی موسلمانان دانه بریین فه رزه شوین ئه وان بکه وین وه به و جو ره دین جیه جی که یین که فه رمو ی: ئه وه ی من و ها وه لانم له سه رین ..

سه باره ت به فه زل و پیگه ی ها وه لان و شوینکه وتنیان

ئیمام ابو عمرو ئه وزاعی (١٥٧ هـ) ئه فه رمو یت:

هه ر که سیک که شتیکی له رسول الله ﷺ پیده گات و نا یینم بیجگه له شوینکه وتن هیچی دیکه ی بو هه بیّت، جا ئه گه ر له رسول الله ﷺ نه بیّت به لام له ها وه لان یه وه بیّت ئه وه نزیکترین له حه ق له ئیمه، له بهر ئه وه ی

^٥ { شریعة الاجري }.

الله تعالى وهسفی دواى ئهوانى کردووه به شوینکهوتنیان بو ئهوان، فهرموویه تی :

| وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ | (التوبة : ۱۰۰)

بهلام ئیوه دهئین :

بهلكو (قسه ی هاوهلان و دواى ئهوان) بهراورد ئهكهین به رهډ و تیگهیشتنی خویمان له قورئاندا، جا ئهوهی پیکهوه گونجا قبوولی ئهكهین، ئهوهشی (له گهل تیگهیشتن و رهئی ئیمه بو قورئان) نه گونجا قبوولی ناکهین. جا مه بهست و ئامانجی ههموو بیدهچهیه ک له ئیسلامدا بریتیه له : رهتکردنهوهی ئه و سوننه تانه ی که له گهل رهډ و تیگهیشتنیدا ناگونجیت.^۶

ههروهها -الاوزاعي- فهرموویه تی:

عیلم ئه و عیلمه یه که له هاوهلانی محمد رسول الله ﷺ هوه هاتووه، گهر له وانه وه نه هاتبیت ئه وه عیلم نییه.^۷

ابو عمرو الاوزاعي -رحمه الله- دهئیت:

خوت پابهندی سوننهت بکه و وابهسته ی به و سهبری له سه ربگره، له ویدا بوهسته که سه له فی پیش خوت لی وه ستاون، ئه وه بلی که ئه وان وتویانه، واز له وه بهینه که وازیان لی هیناوه و لی بیدهنگ بوونه، شوین ریگای پیشینی چاکه کارت (سلف صالح) بکه وه، ئه وه ی بوئه وان بهس بوو بیت بو توش به سه.^۸

^۶ { النقض على بشر المريسي }.

^۷ { تاريخ ديمشق }.

^۸ { شرح اصول اعتقاد لالکائی: ۳۱۵ }.

و ئىمام احمد (۲۴۱ھ) له دهسپىكى اصول السنة كهيدا دهفه رموئيت:

[أصول السنة عندنا التمسك بما كان عليه أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم، والافتداء بهم، وترك البدع؛ وكل بدعة فهي ضلالة، وترك الخصومات في الدين]
ئەصلى دين لامان (واته ئىجماعى هه موو زانا يانى ئەهلى سوننه) دەستگرنه به وهى كه
صه حابه له سه رى بوون رضي الله عنهم، و ئىقتيدا كردن پىيانه وه و شوئىكه وتنيان، و
وازهينان له بيدعه (داهينراو له دين) هه موو داهيننانىك له ديندا گومراييه، و وازهينان له
ناكوئى و مشتومر له دين.

۵۸۷- قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ:

وَلَا نَتَعَدَّى الْأَثَرَ وَالِاتِّبَاعَ. فَلَا تَبَاغُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَمِنْ بَعْدِهِ لِأَصْحَابِهِ.

أبو عبد الله وتي :

« لانادهين له ئە ئه ر و شوئىكه وتن، شوئىكه وتن بو رسول الله ﷺ، وه بو هاوه لاني پاش
ئە وه رضي الله عنهم ».^۹

پرسیار

فهه می سه له ف واتای چی ؟

له وه لامدا ده ئیین بزنان ره حمه تی الله برژی به سه رتان:

فهه می سه له ف واته تیگه یشتنی (خیر القرون) بو دین چۆن بووه ئیمه ش ئاوا لئی
تیبگه یین، واته تیگه یشتنی پێشه وا ئه حمه د و مالیک و شافیعی چۆن بووه بو دین ئیمه ش
به و شیوه لئی تیبگه یین

^۹ { السنة لخلال }.

بۆیە پێویسته جگه له تیگه‌یشتنی ئه‌وان هه‌یج تیگه‌یشتنێکی تر پێش نه‌خریت ، هه‌روه‌ها
هه‌ر تیگه‌یشتن و لێكدانه‌وه‌یه‌ك له‌دین و بیروباوه‌ڕ پێچه‌وانه‌ی تیگه‌یشتنی ئه‌وان بوو
ئه‌وا وه‌رناگیرئ و ره‌فه‌ به‌هه‌موو جو‌ری.

فه‌همی سه‌له‌ف واته‌ گه‌رانه‌وه‌ بۆ کتیب و ته‌فسیری سه‌له‌ف.

فه‌همی سه‌له‌ف واته‌ په‌روه‌رده‌بوون له‌سه‌ر کتیب و بیروباوه‌ری ئه‌وان.

ئاماده‌کردنی: ئه‌كادیمیای خیر القرون.

سه‌ره‌رشت: کاروان کمال.

